

Podstawy Fizyki

dla Informatyki

Stanisław Drożdż
Katedra Informatyki PK

Bozony, fermiony i zakaz Pauliego

Fermiony i bozony

Układ okresowy

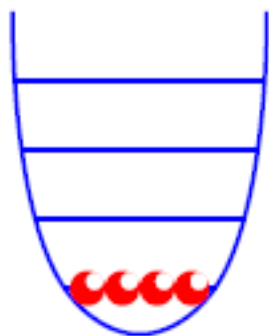
Gaz Fermiego

Fermiony i bozony

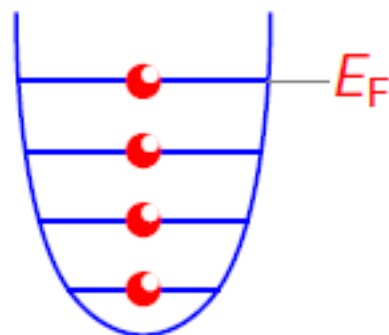
- **Fermiony** — cząstki i atomy o spinie **połówkowym**
Np. elektron, proton i neutron mają spin $s = \frac{1}{2}$.
- **Bozony** — cząstki i atomy o spinie **całkowitym**
Np. foton ma spin $s = 1$,
mezony π^0 , π^+ mają spin $s = 0$,
atom $^{23}_{11}\text{Na}$ — parzysta liczba cząstek o spinie $s = \frac{1}{2}$
(11 protonów, 11 elektronów i 12 neutronów).
- Takie same cząstki w tym samym stanie kwantowym są **nierozróżnialne** (np. dwa elektrony).

Zakaz Pauliego

Obsadzanie poziomów energetycznych:

bozony

fermiony

- Wiele bozonów może zajmować ten sam stan kwantowy (statystyka **Bosego-Einsteina**).

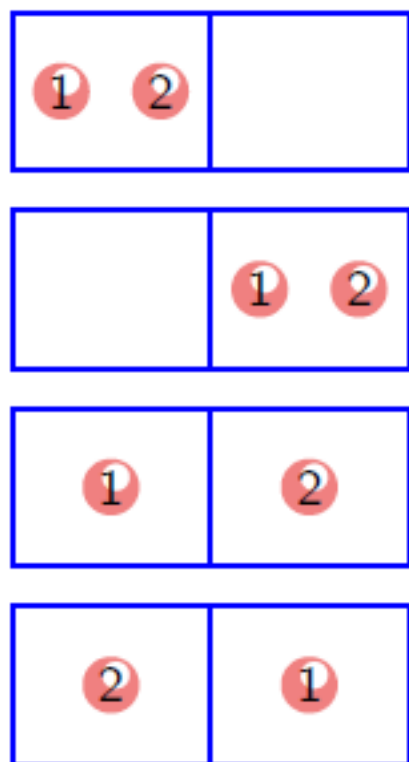
Zakaz Pauliego (1925 r.):

Fermiony zamknięte w tej samej przestrzeni nie mogą mieć **jednakowych wszystkich** liczb kwantowych.

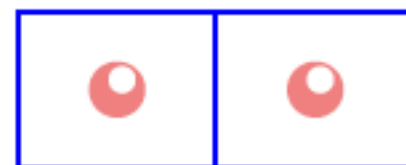
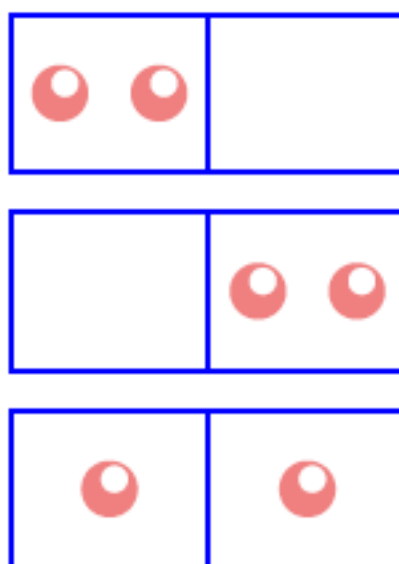
- E_F — stan i energia Fermiego.
- Fermiony podlegają statystyce **Fermiego-Diraca**.
- Istnienie atomów, a zarazem świata jaki znamy, jest **związane z zakazem Pauliego**!

Dwie cząstki w dwóch przegrodach

Statystyka klasyczna
(cząstki rozróżnialne)

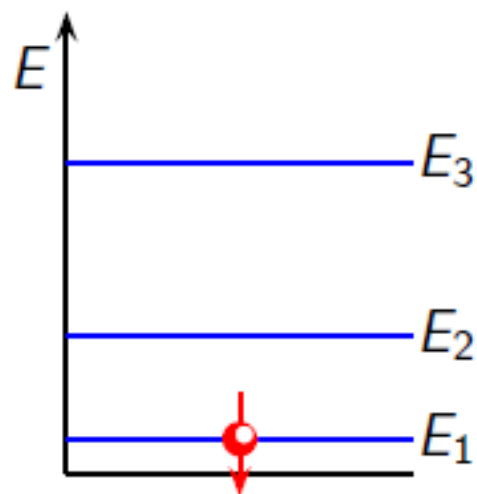
Statystyka kwantowa
(cząstki nierozróżnialne)

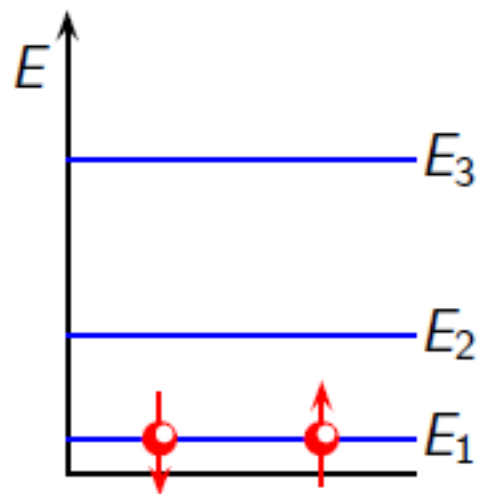
Bosego-Einsteina

Fermiego-Diraca

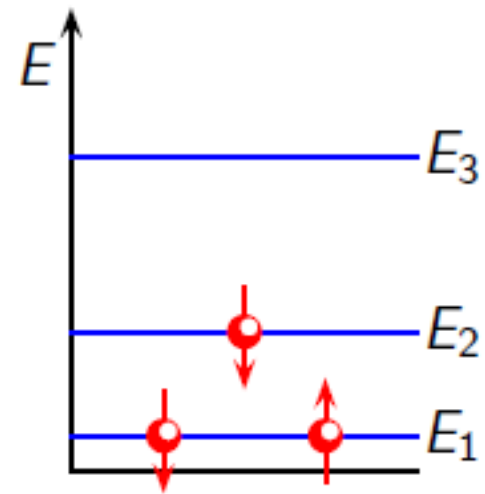
Obsadzanie poziomów energetycznych elektronów w nieskończonej studni

Jeden elektron

Dwa elektrony

Trzy elektrony

Stany elektronowe atomu

Symbol	Nazwa liczby kwantowej	Dozwolone wartości
n	główna	$1, 2, 3, \dots$
ℓ	orbitalna	$0, 1, 2, \dots, n - 1$
m_ℓ	magnetyczna	$-\ell, \dots, 0, \dots, +\ell$
m_s	spinowa magnetyczna	$\pm 1/2$

Powłoka

Wszystkie stany o **jednakowym n** : $2n^2$ stanów

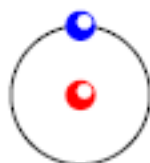
Podpowłoka

Wszystkie stany o **jednakowym n i ℓ** : $2(2\ell + 1)$ stanów

Przykłady konfiguracji elektronowych

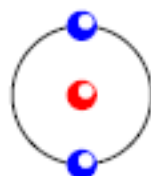
W konfiguracji elektronowej atomów podane są ilości elektronów zajmujących stany z określonymi n i ℓ .

Wodór

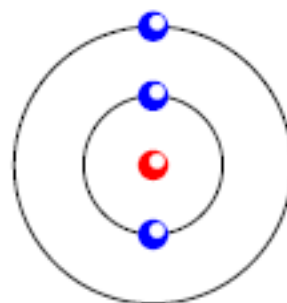
H: $1s^1$

Hel

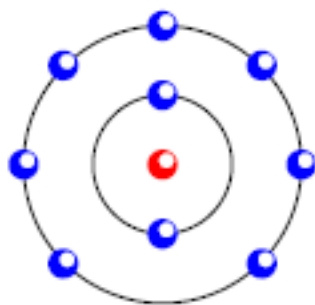
He: $(1s^2)$

Lit

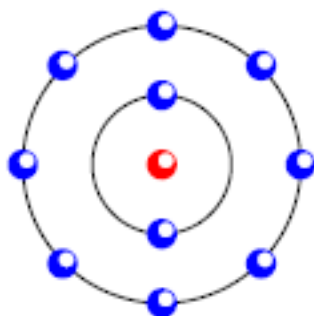
Li: $(1s^2)2s^1$

Fluor

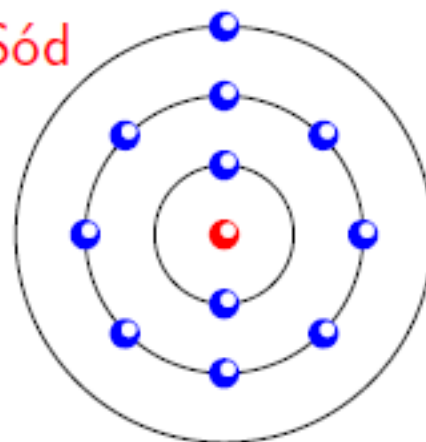
F: $(1s^2)2s^22p^5$

Neon

Ne: $(1s^2)(2s^22p^6)$

Sód

Na: $(1s^2)(2s^22p^6)3s$

Budowa układu okresowego

- Cztery liczby kwantowe identyfikują stany każdego z elektronów w atomie wieloelektronowym.
- Funkcje falowe tych stanów **nie są** takie same jak odpowiednie funkcje w atomie wodoru, ponieważ elektrony **oddziałują z sobą**.
- Do obliczenia funkcji falowych i energii atomów wieloelektronowych służą komputery.
- Oznaczenia podpowłok:
 $\ell = 0, 1, 2, 3, \dots$
s, p, d, f, ...
- Wszystkie stany danej podpowłoki mają **prawie taką samą** energię.
- Bezwzględna wartość energii określonego stanu elektronowego **rośnie ze wzrostem** liczby atomowej.

Nukleony w jądrze

- Nukleony w jądrach są gęsto upakowane.
- Protony **odpychają się** w wyniku oddziaływania elektromagnetycznego o **nieskończonym** zasięgu.
- Nukleony **przyciągają się** (również dwa protony!) w wyniku silnego oddziaływania jądrowego o **krótkim zasięgu**. Poniżej 0.2 fm siły jądrowe są **odpychające**.
- W bardzo ciężkich jądrach siły elektromagnetyczne **przeważają** $\Rightarrow$ jądra są **nietrwałe**!

